

**FINTECH VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING KAPITAL BOZORIGA
TA'SIRI (TOKENIZATSIYALASH VA SMART-KONTRAKTLAR)**

Xakimova Moxigul Mirzavohid qizi

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti

E-mail: hakimova94@internet.ru

Tel.: 998996160307

(2-sho'ba: Sun'iy intellekt va FinTech asosida
raqamli tadbirkorlik ekotizimlarini rivojlantirish)

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20197126>

So'nggi yillarda moliya sektorida FinTech va raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi kapital bozorining faoliyatiga tubdan ta'sir ko'rsatmoqda. An'anaviy moliyaviy vositachilik mexanizmlari asta-sekin raqamli platformalar bilan almashib, moliyaviy xizmatlar ko'rsatishning tezkorligi, shaffofligi va samaradorligi ortmoqda. Ayniqsa, blokcheyn texnologiyasi asosida tokenizatsiyalash va smart-kontraktlar kapital bozorida yangi imkoniyatlarni yaratib, investitsiya jarayonlarini soddalashtirmoqda.

Tokenizatsiyalash — real aktivlarni (ko'chmas mulk, qimmatli qog'ozlar, tovarlar yoki boshqa moliyaviy instrumentlarni) raqamli token ko'rinishida blokcheyn tizimida aks ettirish jarayonidir. Ushbu mexanizm aktivlarni mayda ulushlarga bo'lib sotish imkonini yaratadi, bu esa kichik investorlar uchun ham investitsiya qilish imkoniyatlarini kengaytiradi. Natijada kapital bozoriga yangi investorlar kirib keladi va bozor likvidligi oshadi.

Smart-kontraktlar esa shartnoma shartlari avtomatik tarzda bajariladigan dasturiy algoritmlar bo'lib, inson omili bilan bog'liq xatolarni kamaytiradi va tranzaksiya xarajatlarini sezilarli darajada qisqartiradi. Ular vositachilarga bo'lgan ehtiyojni kamaytirib, hisob-kitob jarayonlarini tezlashtiradi hamda operatsiyalarning ishonchliligini oshiradi. Bu esa kapital bozorida savdo operatsiyalarini samaraliroq amalga oshirish imkonini beradi.

Jahon amaliyotida tokenizatsiyalash texnologiyasi orqali obligatsiyalar, aksiyalar, fond ulushlari hamda infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish keng qo'llanilmoqda. Rivojlangan mamlakatlarda raqamli aktivlar bozorining shakllanishi kapital bozorining diversifikatsiyasiga va yangi moliyaviy instrumentlar paydo bo'lishiga olib kelmoqda. Bunday instrumentlar investorlar uchun yangi daromad manbalarini yaratadi hamda kapitalni jalb qilish jarayonini tezlashtiradi.

O'zbekiston Respublikasida ham raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish va moliya sektorini modernizatsiya qilish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda elektron savdo tizimlari, onlayn brokerlik xizmatlari va

raqamli to'lov infratuzilmasi jadal rivojlanmoqda. Bu jarayonlar kapital bozorining raqamli transformatsiyasi uchun muhim asos bo'lib xizmat qilmoqda.

FinTech yechimlari kapital bozorida shaffoflikni oshirishda ham muhim rol o'ynaydi. Blokcheyn texnologiyasi yordamida tranzaksiyalarni o'zgartirib bo'lmaydigan tarzda qayd etish mumkin, bu esa firibgarlik va noqonuniy operatsiyalar xavfini kamaytiradi. Sun'iy intellekt asosidagi tahlil tizimlari esa bozor ma'lumotlarini real vaqt rejimida qayta ishlab, risklarni baholash va investitsiya portfelli samaradorligini prognozlash imkonini beradi.

Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarni joriy etish bilan bog'liq ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, kiberxavfsizlik tahdidlari, huquqiy tartibga solishning yetarli emasligi, investorlarning raqamli aktivlarga nisbatan ishonchining pastligi hamda texnologik infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi ushbu jarayonni sekinlashtirishi mumkin. Shuning uchun FinTech asosidagi kapital bozorini rivojlantirish kompleks yondashuvni talab etadi.

Tokenizatsiyalash va smart-kontraktlarni joriy etish tadbirkorlik subyektlari uchun ham yangi moliyalashtirish imkoniyatlarini yaratadi. Kichik va o'rta biznes korxonalarini an'anaviy kreditlashdan tashqari, raqamli platformalar orqali to'g'ridan-to'g'ri investorlarni jalb qilish imkoniga ega bo'ladi. Bu esa moliyaviy resurslarga kirishni kengaytiradi va iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishiga turtki beradi.

Kapital bozoriga FinTech texnologiyalarini joriy etish bo'yicha quyidagi ilmiy-amaliy tavsiyalarni ilgari surish mumkin:

- tokenizatsiyalash asosida raqamli qimmatli qog'ozlar emissiyasini yo'lga qo'yish;
- smart-kontraktlar orqali hisob-kitob va kliring tizimlarini avtomatlashtirish;
- raqamli aktivlar bozorini tartibga soluvchi huquqiy bazani takomillashtirish;
- kiberxavfsizlik infratuzilmasini kuchaytirish;
  - institutsional investorlar uchun raqamli investitsiya platformalarini yaratish;
  - sun'iy intellekt asosida bozor monitoring tizimlarini joriy etish.

Shuningdek, tokenizatsiyalash texnologiyasi kapital bozorida aktivlar aylanishini sezilarli darajada tezlashtiradi. An'anaviy moliya tizimida aktivlarni sotish yoki qayta moliyalashtirish jarayoni ko'pincha uzoq vaqt va yuqori tranzaksiya xarajatlarini talab qiladi. Raqamli tokenlar yordamida esa aktivlar global bozorda 24/7 rejimda savdo qilinishi mumkin. Bu esa kapitalning samarali taqsimlanishiga hamda investitsiya jarayonlarining likvidligini oshirishga xizmat qiladi.

Smart-kontraktlar kapital bozorida ishonch omilini kuchaytiradi. Shartnoma shartlari oldindan dasturlashtirilgan bo'lib, ular avtomatik ravishda bajariladi va inson aralashuvi minimal darajaga tushadi. Bu esa korrupsiya, manipulyatsiya va

SOLUTION OF SOCIAL PROBLEMS IN MANAGEMENT AND ECONOMY

International scientific-online conference

shartnoma shartlarining buzilishi kabi xavflarni kamaytiradi. Natijada investorlar uchun yanada barqaror va prognoz qilinadigan investitsiya muhiti shakllanadi.

Tokenizatsiyalash jarayoni, ayniqsa, infratuzilma loyihalari va ko'chmas mulk sektorini moliyalashtirishda katta ahamiyatga ega. Katta hajmdagi investitsiya talab qiladigan loyihalarni kichik ulushlarga bo'lib sotish imkoniyati ko'plab investorlarni jalb etadi. Bu esa davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytiradi hamda iqtisodiy rivojlanishni tezlashtiradi.

Kapital bozorida raqamli texnologiyalarni joriy etish xalqaro investitsiyalar oqimini ham oshiradi. Raqamli platformalar orqali chet el investorlariga bozorga kirish imkoniyati osonlashadi, hisob-kitob jarayonlari soddalashadi va investitsiya risklari kamayadi. Ayniqsa, blokcheyn texnologiyasining transchegaraviy operatsiyalarni tez va arzon amalga oshirish imkoniyati global kapital harakatini faollashtiradi.

Xulosa qilib aytganda sun'iy intellekt va blokcheyn asosidagi yechimlar kapital bozorining kelajakdagi rivojlanishida asosiy drayverlardan biri bo'lib xizmat qiladi.

1-jadval.

FinTech texnologiyalarining kapital bozoriga ta'siri

Nº	Texnologiya	Qo'llanish sohasi	Natijasi
1	Tokenizatsiyalash	Aktivlarni raqamlashtirish	Likvidlik oshadi
2	Smart-kontraktlar	Hisob-kitob va shartnomalar	Xarajatlar kamayadi
3	Blokcheyn	Ma'lumotlarni saqlash	Shaffoflik ta'minlanadi
4	Sun'iy intellekt	Risk tahlili	Qaror qabul qilish samaradorligi ortadi
5	Raqamli platformalar	Savdo operatsiyalari	Investorlar soni ko'payadi

Manba: Xalqaro moliya amaliyoti hamda O'zbekiston kapital bozori bo'yicha rasmiy ma'lumotlar asosida tuzilgan.

Keltirilgan jadval FinTech texnologiyalarining kapital bozoriga kompleks ta'sirini ko'rsatadi. Ushbu texnologiyalar operatsion samaradorlikni oshiradi, xarajatlarni kamaytiradi hamda investorlar uchun yanada qulay va shaffof muhit yaratadi.

Umuman olganda, tokenizatsiyalash va smart-kontraktlar kapital bozorining raqamli transformatsiyasini jadallashtirib, investitsiya jarayonlarini

SOLUTION OF SOCIAL PROBLEMS IN MANAGEMENT AND ECONOMY

International scientific-online conference

demokratlashtiradi va yangi moliyaviy instrumentlarning paydo bo'lishiga zamin yaratadi. FinTech texnologiyalarining keng joriy etilishi O'zbekiston kapital bozorining raqobatbardoshligini oshirib, global moliya tizimiga integratsiyalashuvini tezlashtiradi hamda tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishning zamonaviy mexanizmlarini shakllantiradi

Adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-16-son Farmoni. "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risida. — Toshkent, 2025.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga oid farmon va qarorlari. — Toshkent.
3. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Moliyaviy barqarorlik sharhi. — Toshkent, 2023–2025.
4. Kapital bozorini rivojlantirish agentligi. Yillik hisobotlar. — Toshkent, 2023–2025.
5. BIS. FinTech developments in capital markets. — Basel.
6. IOSCO. FinTech and market regulation reports. — Madrid.
7. OECD. Digital finance and capital markets. — Paris.